

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У ГАЛУЗІ СОЦІАЛЬНОЇ ІНКЛЮЗІЇ (НА ПРИКЛАДІ МІЖНАРОДНОЇ МАГІСТЕРСЬКОЇ ПРОГРАМИ)

С. Ю.ПАЩЕНКО

Україна, м.Київ, Київський національний університет імені Тараса Шевченка

З початком активного процесу інтеграції систем вищої освіти європейських країн у єдиний простір розширилися можливості національних вищих шкіл щодо надання освітніх послуг європейського рівню та якості громадянам своїх країн. У цьому контексті безпрецедентного значення набувають процеси академічної мобільності викладачів і студентів вишів, які сприяють створенню та існуванню єдиного освітнього простору, допомагають вищим навчальним закладам дотримуватися виконання їх інтернаціональної функції, яка досить чітко потребує зробити заклади вищої освіти відкритим, мультикультурним та багатомовним середовищем, що буде повною мірою сприяти індивідуальному та особистісному розвитку майбутнього фахівця.

Міжнародні академічні програми є невід'ємною частиною впровадження засад Болонської системи освіти у вітчизняній вищій школі. У межах програми академічних обмінів SOCRATUS та ERASMUS-MUNDUS протягом 10 останніх років у Запорізькому національному університеті працював освітній проект підготовки магістрів із соціальної інклюзії (включення) за європейськими стандартами.

Цілі програми:

1. Створення умов для професійної підготовки та підвищення кваліфікації дорослих людей, працюючих у сферах соціальної опіки, соціального захисту, освіти, соціальної та лікувальної педагогіки, ювенальної юстиції, медицини, пенітенціарної системи для надання їм можливості критичного розуміння різних аспектів та видів соціальної дискримінації на теренах Європи.

2. Розвиток бачення, розуміння та стратегій діяльності, спрямованих на формування «Європейської Соціальної Спільноти» (ЕСС).

3. Надання випускникам магістратури найсучаснішої інформації щодо прав людини та соціальної справедливості відносно тих, хто потерпає від дискримінації (люди з обмеженими можливостями, бідні, наркозалежні, хронічно хворі, психічно хворі, літні люди, особи, які знаходяться у місцях позбавлення волі, мігранти та інші).

4. Отримання випускниками європейської магістратури кваліфікації, яка дозволить їм відігравати ключову роль у допомозі цільовим групам населення в процесі їх саморозвитку задля повноцінного включення у суспільство; бути обізнаними та кваліфікованими у галузі «Європейської соціальної інклюзії» та засобів формування «інклюзивного соціуму» на теренах Європи.

Передумови створення проекту:

- Подальший розвиток модульної програми, яка містила 3 інтердисциплінарні та мультипредметні європейські модулі (1997-2000), розроблені з метою професійної підготовки висококваліфікованих фахівців для роботи з людьми, які мають особливі потреби (Магдебург, Німеччина).

- Болонський процес у якості європейського освітнього імперативу: створений задля формування єдиного європейського простору вищої освіти до 2010 року.

- Партнери 1997 – 2000: Edge Hill University (UK), Karlstad Universitet (SE) and University of Applied Sciences Magdeburg-Stendal (DE).

- Новий «європейський» підхід, - пов'язаний з інклюзивним мисленням та активністю - спричинений змінням вимог до професіоналізму фахівців у соціальному та освітньому секторах.

- Переорієнтація професійної підготовки педагогів, фахівців соціальної сфери, правників, управлінців та їх подальшої діяльності у цих галузях на запровадження

інклюзивного мислення та діяльності, а також побудування інклюзивної політики задля подолання ситуації соціального «виключення», соціальної дискримінації, соціальної депривації та соціальної сегрегації людей в країнах Європи.

Принципи та концептуальні положення проекту:

- 1) мультидисциплінарність та мультифаховість: відкритий для педагогів, фахівців соціальної сфери, поліціантів відповідних підрозділів, правників, фахівців галузі охорони здоров'я, менеджерів соціальної сфери;
- 2) мова викладання та навчання – англійська;
- 3) орієнтований на тих, хто навчається без відриву від виробництва для побудування професійної кар'єри у соціальній сфері;
- 4) 2-річний курс навчання;
- 5) єдиний навчальний план та робочі програми модульних курсів (Course Guide);
- 6) 6 обов'язкових (основних) модулів та 3 елективних (з 11 можливих) за обранням магістрантів;
- 7) «Visiting Professors» (з можливістю ротації) для викладання основних модулів англійською мовою;
- 8) постійний розвиток ресурсного банку підручників / білінгвальних та трилінгвальних;
- 9) загальноновизнаний Сертифікат / Диплом Магістра, валідизований у всіх країнах-учасниках проекту.

Генезис проекту:

- Отримання офіційної акредитації програми в DE, SE, HU, RO, EE
- 11 опублікованих білінгвальних підручників
- Завершальний симпозиум з підготовки дизайну проекту у Магдебурзі (за участю апплікантів магістерського курсу) у 2003
- Розширення консорціуму університетів-учасників протягом 2003-2004 років: 6 університетів (нових) підписали Угоду щодо участі у проекті та взаємні зобов'язання на Симпозиумі у West University of Timisoara, RO (2004)
- 3 червня 2004 р. 13 європейських університетів створили академічний університетський консорціум з підготовки магістрів у галузі соціальної інклюзії: Universitatea "Al.I.Cuza" in Iasi, RO; Universidade Técnica de Lisboa, PT; Universidade do Porto, PT; Edge Hill University, Ormskirk, UK; Karlstads Universitet, SE; Eötvös Lorand University, Budapest, HU; UAS Magdeburg-Stendal, DE (Co-ordination); West University of Timisoara, RO; Tallinn University, EE; Zaporizhzhya National University, UA; Lillehammer University College, NO; Universidade Católica Portuguesa, Braga, PT; Hogeschool van Arnhem en Nijmegen, NL
- Перші навчальні групи (2003-2005) у DE, PT, SE – 40 магістрантів: з урахуванням мобільності магістрантів до університетів PT, HU, RO, SE задля спільного вивчення елективних модульних курсів
- Дводенна міжнародна заключна конференція у Магдебурзі, організована випускниками проекту з DE, PT, SE (в тому числі й задля презентації магістерських дисертацій)
- Публікація матеріалів конференції у науковому збірнику «European Impulses towards Social Inclusion» (2005)
- Другий набір (2005-2007): 70 магістрантів з NL, NO, SE, EE, RO, PT, UA з використанням мобільності студентів зі SE, NO, UA у PT для вивчення елективного модульного курсу «European Perspectives on Poor People/Poverty» та з PT в UA – курсу «European Perspectives on Disabled People»
- Третій набір (2007-2009): 112 магістрантів з NL, NO, SE, EE, RO, PT, UA. Мобільність задля проведення крос-культурних досліджень з проблематики магістерських дисертацій
- Колективна монографія «Від Болон'ї до Запоріжжя — академічні шляхи до інклюзивної Європи» (2009) [1]

- Завершальна конференція за підсумками проекту «The European Project of Social Inclusion» (Португалія, 2010)

- Колективна монографія за результатами проекту «Inclusive Europe» (2011).

Структура навчального процесу:

Головні модульні курси (обов'язкові для вивчення магістрантами усіх університетів): «Методи дослідження в соціальних науках»; «Етика та соціальна справедливість»; «Теорії соціальної дискримінації (виключення)»; «Соціальний простір сучасної Європи»; «Порівняльна соціальна політика країн Європи»; «Теорії інтервенцій та соціальних змін».

Елективні модулі (3 – за обранням магістрантів) – «Європейські перспективи соціальної роботи з: людьми, які мають особливі потреби (інвалідами), мігрантами, хронічно хворими людьми, бідними, психічно хворими людьми, людьми, які знаходяться або щойно звільнилися з місць позбавлення волі, жертвами насильства, літніми людьми, наркозалежними», а також «Інклюзивний менеджмент».

Загальна тривалість навчання складала 2 роки за очно-заочною формою та надавала можливість отримати 90 кредитних одиниць (ECTS). Кількість годин за навчальним планом – 2750, з яких 2400 годин самостійної роботи, 300 аудиторних годин (150 відведено на основні обов'язкові модулі і 150 – на модулі за вибором), 50 годин індивідуального наукового консультування.

Форми та методи організації навчального процесу: лекції, семінари, практичні заняття, інтерактивне центроване на студентів навчання з використанням Internet мережі та елементів дистанційного навчання, відео-конференції спільні зі студентами університетів-партнерів, дослідницькі проекти у галузі соціального включення, групова робота, тренінгова робота, ознайомча та волонтерська практика, курсові роботи, магістерська дисертація (науковий звіт за результатами дослідження; індивідуальний або груповий проект).

Головні висновки:

- Високий рівень особистісної та професійної мотивації учасників.
- Висока якість результатів та оцінок екзаменаційних модульних робіт.
- Новизна, теоретична та практична значущість, висока якість магістерських дисертацій.
- Переважно вельми позитивне оцінювання магістрантами якості викладання модульних курсів.
- Увага та зацікавленість МЕДІА цим магістерським навчальним проектом.
- Усвідомлення учасниками проекту себе у якості «громадян Європи» та значущості своєї готовності до участі у процесах соціальної інклюзії.
- Підвищення активності магістрантів щодо самоорганізації процесу навчання у контексті планування та здійснення власної інтернаціональної академічної мобільності та організації міжнародних наукових заходів.
- Можливість продовження навчання на рівні PhD в будь-якому з університетів-партнерів.
- Покращення професійних можливостей випускників міжнародної магістратури на ринку праці сучасної Європи.

Література:

1. Бльомерс В. Від Болон'ї до Запоріжжя — академічні шляхи до інклюзивної Європи / В. Бльомерс, Л. Романенкова, Д. Даммерінг, С. Пашенко. — [Монографія]. — Запоріжжя: ЗДМУ, 2009. — 340 с.
2. Пашенко С. Ю. Професійна соціалізація майбутніх соціальних працівників у процесі магістерської підготовки / С. Ю. Пашенко // Вища освіта України: теорет. і наук.-метод. часопис. — К.: Гнозис, 2007. — Т.1 (5), Дод. 3. — С. 371-379.
3. Пашенко С. Ю. Запорізький національний університет у контексті європейського освітнього простору / С. Ю. Пашенко, Л. О. Романенкова // Вісник Запорізького національного університету: Зб. наук. праць. — Серія «Педагогічні науки». — Запоріжжя: ЗНУ, 2007. — № 2. — С. 130-138.
4. Пашенко С. Ю. Європейські стандарти методичної та психолого-педагогічної підготовки магістрів / С. Ю. Пашенко // Вища освіта України: теорет. і наук.-метод. часопис. — К.: Гнозис, 2008. — Т.1 (8), Дод. 3. — С. 328-327.

5. Пашенко С. Ю. Професійна самореалізація особистості дорослої людини з вищою освітою у процесі її подальшого навчання у міжнародних академічних магістерських програмах / С. Ю. Пашенко // Вища освіта України: теорет. і наук.-метод. часопис. – К.: Гнозис, 2009. – Т. III (15), Дод. 4. – С. 390-397.
6. Пашенко С. Ю. Інтеграція міжнародних академічних проєктів у освітній простір вітчизняної вищої школи / С. Ю. Пашенко // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – Серія «Філософія. Політологія». – 2010. – № 94-96. – С. 130-134.
7. Пашенко С. Ю. Становлення особистості професіонала в інтегративному освітньому середовищі / С. Ю. Пашенко // Проблеми сучасної психології: зб. наук. праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України. – 2010. – Вип. 10. – С. 580-590.